

Violetrandet ildfugl

Lycaena hippothoe

- Overblik
- Biologi
- Levested
- Historisk udbredelse
- Status 2020
- Krav
- Trusler
- Pleje

Overblik

- Klarlæg artens yngleområder.
- Sørg for at opretholde mosaikdrift med højere og lavere urtevegetation og lægivende buske og træer. Høslæt med nogle års interval på mindre dele af dens levesteder kan benyttes.
- Udvid om muligt levestedet ved at inddrage tilliggende arealer.
- Undlad græsning af artens levesteder fx ukontrolleret rewilding, som kan medføre for hård græsning.
- Sørg for en pleje, der fremmer artens værtsplanter.
- Etabler om muligt nye næringsfattige græsarealer i nærheden af artens levesteder.

Biologi

Violetrandet ildfugl er 27-36 mm i vinge-fang. Hannen er skinnende gylden orange med en smal sort kant på forvingerne og mere udbredte mørke tegninger på bagvingerne. Hannen har på oversiden af vingerne et mere eller mindre kraftigt violet skær langs forvingekanten og på den nedre del af bagvingerne. Hunnen er

gylden orange med udbredte brunlige tegninger og en del sorte pletter på oversiden af både for- og bagvinger. På undersiden af vingerne er begge køn farvet i gråligt med små runde sorte pletter kantede af hvidt og et mindre antal orange aflange pletter langs sømmen af bagvingen. Begge køn har hvide frynser på vingerne.

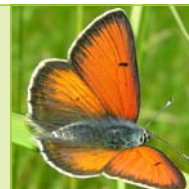
Hannen er umiskendelig med den gyldne orange overside med violet skær, men hunnen kan forveksles med vores andre ildfugle. Den ligner især hunnerne af dukatsommerfugl (*Lycaena virgaurea*) og sort ildfugl (*Lycaena tityrus*) samt i mindre grad lille ildfugl (*Lycaena phlaeas*).

Det enkelte individ lever sjældent mere end et par uger, men oftest noget kortere. Den enkelte population er sjældent på mere end 50 til 100 dyr, men enkelte store levesteder kan opretholde noget større populationer spredt på mindre delpopulationer, som er mere eller mindre i kontakt med hinanden.

Den voksne sommerfugl flyver som regel fra først i juni til midt i juli. Hannerne starter flyvetiden en lille uge før hunnerne, medens hunnerne fortsætter flyvning

Violetrandet ildfugl

Lycaena hippothoe

gen op imod et par uger længere end hannerne.

Arten flyver noget omkring inden for levestedet. Sandsynligvis er en aktionsradius for enkeltindivider på nogle få hundrede meter det normale. Hannerne forlader som regel ikke det oprindelige levested, medens nogle af hunnerne, i hvert fald efter at have lagt den første portion æg, har en tendens til at flyve længere bort.

På store gode levesteder med mange individer bruger hannerne størstedelen af deres tid til at afpatruljere levestedet i hastig flugt på udkig efter uparrede hunner.

På levesteder med færre individer opretholder hannerne som regel et territorie i længere tid ad gangen på en større bevoksning med gode nektarkilder, hvorfra de bortjager konkurrerende hanner og opsøger fødesøgende hunner for parring.

Hunnerne opholder sig skiftevis i hannerens territorier, hvor de søger nektar og opnår parring, og i æglægningsområderne, hvor der ofte ikke er særlige gode nektarressurser. I de mere nektarfattige æglægningsområder er hunnerne ofte alene og forstyrres derfor sjældent af hannerne mens de lægger æg.

Arten er ivrigt nektarsøgende på et bredt udvalg af blomster fx brombær (*Rubus* spp.), blåhat (*Knautia arvensis*), musevikke (*Vicia cracca*), hvid okseøje (*Leucanthemum vulgare*), røllike (*Achillea millefolium*), oksetunge (*Anchusa officinalis*), almindelig kællingetand (*Lotus corniculatus*), knopurt- (*Centaurea* spp.), tidsel-, høgeurt- (*Hieracium* spp.) og ranunkelarter (*Ranunculus* spp.).

Som værtsplante foretrækker arten i Danmark nærmest udelukkende almindelig syre (*Rumex acetosa*). På nogle lokaliteter er der også angivelser af rødknæ (*Rumex acetosella*) som værtsplan-

En hun af violetrandet ildfugl på blomsterbesøg. Her en høgeurt, der er blandt artens foretrukne nektarkilder.

Violetrandet ildfugl

Lycaena hippothoe

te. Artens brug af andre syrearter (*Rumex* spp.) er ikke med sikkerhed påvist i Danmark. De hvide halvkugleformede æg lægges enkeltvis eller nogle få stykker sammen i en højde af 20-40 cm på værtsplanten. Langt de fleste æg lægges på værtsplantens stængel mens kun en mindre del lægges på blade eller eventuelt på plantens blomster eller tørt plantemateriale i umiddelbar nærhed af værtsplanten. Der kan ofte findes flere æg på samme værtsplante, og disse vil ofte være lagt af forskellige hunner.

Hunnerne lægger flere æg på planter i områder, hvor der er færre hanner til stede og flere andre hunner i nærheden. Oftest lægges der flere æg på værtsplanter som står mere isoleret end på planter i tættere bestande. De fleste æg lægges på planter, der står i et varmt mikroklima i ikke for åbne og solbeskinnede områder.

Larven klækker af ægget efter et par uger og begynder at gnave af bladkødet på undersiden af et blad af værtsplanten. Efter et par hudskifter sætter larven sig til overvintring nær jordoverfladen. Arten genoptager fourageringen om foråret og forpupper sig i starten af maj.

Den voksne larve er grøn med en smal lysere ryglinje.

Puppen, som er gullighvid, ophænges lavt i vegetationen. Udviklingen til voksen sommerfugl tager 14-24 dage.

Levested

Violetrandet ildfugl findes på halvtørre til halvfugtige ugødede levesteder på enge og overdrev i bakket græsland, i åbne skove, langs kyster og foretrækker en åben og blomsterrig vegetation gerne med en højde på over en halv meter.

Arten klarer sig bedst i områder, hvor den stadig eksisterer i en metapopulations-lignende dynamik.

Den findes i næringsrige dele af moser og enge, men også nogle gange på mere næringsfattige levesteder. Desuden kan

den forekomme på meget tørre overdrev eller sjældent i gamle grusgrave. Arten levede tidligere også på enge, som var drevet med et traditionelt sent slæt eller meget ekstensiv græsning, men generelt er det en art, som lever på arealer, som er udenfor intensiv drift.

Historisk udbredelse

Violetrandet ildfugl har tidligere haft en vid udbredelse over store dele af Danmark.

Tyngdepunkterne i udbredelsen har ligget i Jylland på nær i Vestjylland samt på Sjælland, Sydfyn og Bornholm. I resten af landet har populationerne været mere enkeltvis og spredte.

Op igennem 1900-tallet og accelereret fra omkring år 2000 er arten kontinuerligt blevet mere og mere sjælden især på øerne. Den har været mere stabil i Jylland, men den er også her gået meget tilbage især i de senere år.

Status 2020

Violetrandet ildfugl har stadig mange levesteder med livskraftige populationer i Jylland fortrinsvis i Midt- og Nordjylland men også flere steder på Djursland og i Sydvestjylland. Den findes stadig nogle få steder i Nordsjælland og på Bornholm samt et enkelt sted på Fyn. I resten af landet er den uddød på nær nogle ganske få steder.

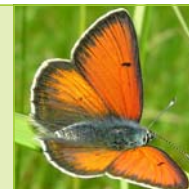
Det er en art der hastigt er på vej til at måtte betegnes som alvorligt truet i Danmark. Dette gælder især på Øerne, da antallet af populationer her er lille og stadig faldende.

Hvis den nuværende negative udvikling fortsætter, vil arten sandsynligvis forsvinde fra øerne indenfor en overskuelig årrække og blive langt mere fåtallig og sjælden i Jylland.

Arten er i Rødliste 2019 vurderet som NT (næsten truet) og er fredet i Danmark fra 2021.

Violetrandet ildfugl

Lycaena hippothoe

Krav

Violetrandet ildfugls præcise krav til levestederne kendes ikke til fulde, og i Danmark er artens livskrav ikke særlig grundigt undersøgt.

Det er vigtigt, at levestederne holdes fri for gødning og sprøjtegifte.

Det er vigtigt med en stor bestand af egnede værtsplanter først og fremmest almindelig syre, som står i et varmt mikroklima i åbne solbeskinnede områder dog gerne i let skygge.

Arten foretrækker blomsterrigt græsland, hvor vegetationen overstiger knæhøjde.

Der skal være en mosaikagtig bevoksning på levestedet med lægivende træer og buske.

Arten lever ofte på lokaliteter i nærheden af kær samt på steder med sivende vand.

For at opretholde en stabil population gennem en længere årrække har den behov for et levestedsareal på over 15 hektar, som til stedse opfylder både den voksne sommerfugls og larvens behov.

Arten kræver, at levestederne har et bredt udvalg af nektarplanter i artens flyvetid.

Trusler

Violetrandet ildfugl er en af de mere truede dagsommerfugle i Danmark især i de østlige dele af landet. De største trusler for arten må i dag anses for at være tilgroning, opdyrkning, tilplantning og dræning af levestederne.

Næringstilførsel som følge af inddrift af markgødning eller fra kvælstofnedfald truer også arten betragteligt, da sammensætningen af næringsstoffer i værtsplanternes ændres, så larverne ikke vil æde dem. Desuden vil den forøgede næringstilførsel forårsage højere og tættere græsvækst samt et mindre udvalg af nektarplanter, begge dele vil påvirke arten negativt.

Ophør af meget ekstensiv drift af naturlige blomsterrige græsarealer har betydet et voldsomt mindsket antal egnede levesteder for arten.

Levested for violetrandet ildfugl, eng med ca. knæhøj blomsterrig vegetation.

Violetrandet ildfugl

Lycaena hippothoe

Arten er følsom overfor tørkeperioder i forår og sommer, som især på de tørre overdrevslokaliteter får værtsplanterne til at visne.

Samtidig kan skadelige men svært påviselige påvirkninger som fx klimaændringer være en trussel.

Som med så mange andre sommerfugle, er de mange faktorer, som påvirker artens livsmuligheder, meget komplekse og vanskelige både at erkende og studere.

Populationerne er i dag, i hvert fald på Sjælland, for det meste små og isolerede og dermed truede, da et enkelt dårligt år, fx med uhenigtsmæssigt vejr eller uheldig plejetechnik kan udrydde arten på levestedet. Da der ofte er meget langt til den nærmeste population, har den ikke mulighed for at genindvandre.

Pleje

Violetrandet ildfugls eksakte krav til levestederne i Danmark kendes ikke til fulde, selvom arten har været genstand for et par biologiske undersøgelser ved danske universiteter.

I resten af Europa er arten heller ikke særlig godt undersøgt med hensyn til pleje. Nedenstående forslag til pleje bygger således på de relativt få publicerede undersøgelser samt på upublicerede oplysninger. De her foreslåede midler og metoder må forventes at skabe gode levesteder for arten.

Så længe en bestand af arten er lille og truet, er det især vigtigt at kende æglægningsområderne, så man ikke ved et tilfælde kommer til at ødelægge disse. Grundige undersøgelser af artens levevis

En hun af violetrandet ildfugl undersøger en syreplante for måske at afsætte æg på plantens stængel. Bemærk bagkropspidsen, som berører syreplanten.

og æglægningsadfærd på de enkelte levesteder er et vigtigt arbejde forud for igangsættelse af pleje eller anden drift, hvis denne skal udføres på den bedst mulige måde for arten.

Sørg for, at der til stedse findes næringsfattige beskyttede overdrev og enge. Arten kan overleve længe på uglejede lokaliteter, da den er bundet til et ret sent tilgroningsstadium af mere eller mindre fugtige enge og overdrev. I længden skal disse dog plejes for ikke at gro for meget til og dermed blive ubrugelige for arten.

Plejen kan bestå af sent høslæt foretaget i august-september. Slåning af levestedet bør kun foretages på op imod en fjerdedel af arealet hvert år.

Områder i umiddelbar nærhed af nuværende levesteder, som ikke udnyttes af arten fx på grund af for tæt græsvækst, ingen værtsplanter og få blomster, kan slås, og det afslåede fjernes for at udpine jorden. I dette tilfælde vil en slåning af op til halvdelen af arealet, hvor der skabes små åbne områder i større områder med

højere vegetation, være godt. Eventuelt kan tætte græsområder pløjes eller skræbes for at skabe gode forhold for værtsplanterne.

Arten tåler generelt ikke græsning, da den foretrækker mere end knæhøjt græsland. En delvis og meget ekstensiv græsning af mindre arealer kan dog finde sted i lang rotation, fx med 5-8 års interval, for at skabe de rette mikroklimatiske vilkår for værtsplanten og artens larver. Hvis man vælger at græsse artens levested, bør der foregå en tæt overvågning af græsningstrykket og populationsudviklingen for arten efter start af græsning for at sikre, at græsningen foregår på den optimale måde. Det skal være muligt at fjerne kreaturerne med kort varsel, hvis græsningstrykket bliver for stort. Tilskudsfodring må ikke forekomme.

Indhent gerne råd og yderligere oplysninger fra specialister i dagsommerfugle omkring pleje af levesteder for arten.

Se desuden de generelle afsnit. □

Violetrandet ildfugl, her en han, lever ofte på biotoper med en vegetationshøjde på over en halv meter, og hvor der står spredte planter af almindelig syre.